

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА

УДК 378.147:004.7:316.77

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20536365>

Концептуальні засади формування медіакультури майбутніх педагогів в умовах цифровізації суспільства

Харківська Алла Анатоліївна,

доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та міжнародної діяльності, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-4782-1079>

Корсікова Катерина Геннадіївна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-9690-8405>

Прокопенко Альона Олександрівна,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри математики та фізики, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, 61001, м. Харків, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-3735-342X>

Прийнято: 07.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

***Анотація:** Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню та розкриттю концептуальних засад формування медіакультури здобувачів вищої*

педагогічної освіти в умовах тотальної цифровізації та глобальних трансформацій сучасного суспільства. **Метою** дослідження є аналіз нормативно-правового підґрунтя, виявлення організаційно-педагогічних умов та розробку структурно-логічної моделі підготовки педагога «нової формації», здатного ефективно функціонувати в медіатизованому середовищі.

У роботі застосовано комплекс взаємопов'язаних наукових **методів**: теоретичний аналіз та систематизація положень Законів для окреслення правового поля дослідження; аналіз наукових дефініцій «медіакультура»; метод моделювання.

Результати. Встановлено, що медіакультура сучасного педагога є інтегративною характеристикою фахівця, яка поєднує технологічну вправність, критичне мислення та етичну відповідальність. Обґрунтовано перехід ролі вчителя від ретранслятора знань до фасилітатора-модератора інформаційних потоків. Розроблено та представлено авторську структурно-логічну схему, яка синтезує фундаментальну основу, психолого-педагогічні та ціннісні принципи, а також змістові модулі медіакультури, що в сукупності забезпечують формування професійних компетенцій випускника.

Новична даної розвідки – розроблено та візуалізовано авторську структурно-логічну схему формування медіакультури здобувачів вищої освіти у ЗВО, що базується на синергії нормативно-правового поля України, європейських рамок (DigCompEdu) та принципів медіаграмотності Дж. Пангенте.

Висновки. Формування медіакультури майбутніх вчителів є невід'ємною складовою модернізації вищої освіти. Ефективність цього процесу залежить від адаптивності змісту навчання до динамічних змін ІКТ та методів інформаційної маніпуляції. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх імплементації в освітній процес ЗВО для підвищення якості

підготовки фахівців, здатних створювати безпечне та розвивальне медіасередовище.

Ключові слова: медіакультура, інформаційне середовище, цифрова трансформація вчителя, фасилітатор, професійна підготовка, здобувачі вищої освіти, вища школа.

Conceptual principles of forming the media culture of future teachers in the conditions of digitalization of society

Alla Kharkivska,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific, Pedagogical and International Activities, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-4782-1079>

Kateryna Korsikova,

Candidate of Pedagogic Sciences, associate professor, Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of the Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-9690-8405>

Alona Prokopenko,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Mathematics and Physics, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-3735-342X>

Abstract. *The article is devoted to the theoretical substantiation and disclosure of the conceptual foundations of the formation of media culture of higher pedagogical education students in the conditions of total digitalization and global transformations of modern society. **The purpose** of the study is to analyze the regulatory and legal framework, identify organizational and pedagogical conditions, and develop a structural and logical model for training a "new formation" teacher capable of effectively functioning in a mediatized environment.*

*The work uses a complex of interrelated scientific **methods**: theoretical analysis and systematization of the provisions of the Laws to outline the legal field of study; analysis of scientific definitions of «media culture»; modeling method.*

Results. *It was established that the media culture of a modern teacher is an integrative characteristic of a specialist, which combines technological skills, critical thinking and ethical responsibility. The transition of the teacher's role from a relayer of knowledge to a facilitator-moderator of information flows is substantiated. An author's structural and logical scheme has been developed and presented, which synthesizes the fundamental basis, psychological, pedagogical and value principles, as well as content modules of media culture, which together ensure the formation of professional competencies of the graduate.*

The novelty of this research is the development and visualization of an author's structural and logical scheme for the formation of media culture among higher education students in higher education institutions, which is based on the synergy of the regulatory and legal field of Ukraine, the European framework (DigCompEdu) and the principles of media literacy by J. Pangente.

Conclusions. *The formation of media culture of future teachers is an integral part of the modernization of higher education. The effectiveness of this process depends on the adaptability of the content of education to dynamic changes in ICT and methods of information manipulation. The practical significance of the results obtained lies in the possibility of their implementation in the educational process of higher education*

institutions to improve the quality of training of specialists capable of creating a safe and developing media environment.

Keywords: *media culture, information environment, digital transformation of teachers, facilitator, professional training, higher education students, higher school.*

Постановка проблеми. Трансформація сучасного суспільства в умовах глобальної цифровізації супроводжується інтенсивним впровадженням у повсякденну практику інноваційних рішень: від хмарних обчислень та технологій Big Data до систем штучного інтелекту й концепції «інтернету речей». У цьому контексті медіасередовище перестає бути лише транслятором інформації, перетворюючись на домінуючий простір життєдіяльності особистості. Для громадян України, і особливо для молодіжного середовища, взаємодія з різноманітними медіаканалами (від класичної преси до інтерактивних цифрових платформ) наразі становить значну частку бюджету вільного часу, що детермінує потужний вплив медіа на процеси соціалізації.

Разом із тим, стрімка цифровізація виявила низку критичних викликів, серед яких: відсутність дієвих механізмів саморегуляції медіаринку створює ризики поширення недоброякісного контенту, низькоморальних ідеологем та деструктивних цінностей. Ігнорування вікових особливостей когнітивного розвитку дитини при споживанні медіапродукції часто перетворює потенційно ресурсний контент на джерело психологічної травматизації та соціальних ризиків. Слід зауважити, що в умовах гібридних загроз та зовнішньої інформаційної агресії медіаосвіта набуває статусу інструменту національної безпеки, здатного протистояти руйнівній пропаганді.

З огляду на це, стратегічним завданням вищої школи стає підготовка вчителя «нової формації» – фахівця, який володіє високим рівнем медіаграмотності та професійної медіакомпетентності. Такий педагог має не лише розуміти складність медіавпливів, а й бути здатним до цілеспрямованого

формування у здобувачів освіти навичок безпечного та критичного користування сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ). Отже, концептуалізація медіакультури майбутнього вчителя є невід'ємною умовою створення безпечного й ефективного культурно-освітнього простору ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність дослідження механізмів формування медіакультури майбутніх педагогів визначається стратегічним вектором розвитку національної системи освіти. Медіакультура є не лише вимогою часу, а й нормативним імперативом, закріпленим у Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про медіа», а також Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) та Державних стандартах вищої освіти.

Фундаментальне значення для дослідження медіакультури майбутніх педагогів має Закон України «Про освіту», який визначає стратегічні орієнтири розвитку всієї галузі в умовах інформаційного суспільства [11]. Закон встановлює концептуальну рамку, у межах якої медіакультура та цифрова грамотність стають невід'ємними складниками освітнього процесу.

Важливим складником аналізу теоретичних засад формування медіакультури майбутніх педагогів є вивчення положень Закону України «Про вищу освіту», який визначає правові, організаційні та економічні основи функціонування системи вищої освіти в країні [9]. Закон встановлює рамку, у межах якої здійснюється розвиток професійних компетентностей, необхідних для роботи в сучасному цифровому суспільстві. Оскільки Закон спрямований на інтеграцію України у Європейський простір вищої освіти, вимоги до медіакультури педагога корелюють із загальноєвропейськими рамками цифрових компетентностей (DigCompEdu).

Важливим етапом теоретичного аналізу проблеми виховання медіакультури є дослідження положень Закону України «Про медіа», який визначає правові засади діяльності в Україні суб'єктів у сфері медіа, а також

засади державного управління, регулювання та нагляду у цій сфері [10]. Окремий акцент у Законі зроблено на захисті неповнолітніх від інформації, що може зашкодити їхньому фізичному, психічному чи моральному розвитку. Стаття 42 Закону чітко регламентує обмеження щодо контенту, який містить заклики до насильства, жорстокості, пропаганду наркотичних засобів або дискримінацію [10]. Для майбутнього педагога ці норми є професійним орієнтиром у здійсненні контролю та виховного впливу в цифровому середовищі.

Фундаментальною основою для дослідження медіакультури майбутніх фахівців є Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [4]. Документ визначає медіаосвіту як невід'ємну складову модернізації сучасної освіти та важливий чинник побудови інформаційного суспільства й зміцнення гуманітарної безпеки держави.

Важливим складником теоретичного підґрунтя дослідження є аналіз Державних стандартів вищої освіти України, які визначають сукупність вимог до змісту та результатів навчання здобувачів [2]. У контексті підготовки майбутніх педагогів медіакультура виступає не як ізольована дисципліна, а як інтегративна характеристика фахівця, що відображена у переліку загальних та спеціальних компетентностей. Згідно з вимогами стандартів, результати навчання здобувачів педагогічних спеціальностей мають корелювати з ідеєю медіаінформаційної грамотності [2].

Наукова дефініція поняття «медіакультура» базується на етимологічному поєднанні термінів «медіа» та «культура». В українському словнику медіакультури О. Баришполець зазначено, що медіакультура у перекладі з лат. *media* – засіб, посередник та *culture* – обробка, виховання, розвиток, шанування – є складним багатогранним явищем, що виникло в процесі культурно-історичного розвитку людства та проявляється на трьох основних рівнях: суспільному, розглядається як культура виробництва, розповсюдження та споживання інформаційно-комунікаційних засобів і знакових систем у соціумі,

професійному, що охоплює діяльність фахівців у галузі медіа, а також використання медіатехнологій у педагогічній практиці для навчання та виховання [1].

Медіакультура та її похідні поняття перебувають у колі дослідження багатьох вітчизняних науковців та педагогів.

У дослідженні І. Колеснікової медіакультура розуміється як «складне структурне утворення, що передбачає ефективну взаємодію вчителя з мас-медіа, яка сприяє розвитку знань, умінь, навичок повноцінного сприймання й інтерпретації інформації за допомогою медіаресурсів» [3]. Авторкою представлено стратегії розвитку медіакультури вчителів у межах післядипломного навчання, зокрема: через наскрізну інтеграцію медіаосвітніх технологій, розширення використання цифрового інструментарію дистанційної освіти та розробку спеціалізованих навчальних курсів.

М. Матішак розглядає організаційно-педагогічні умови формування медіакультури майбутніх вихователів ЗДО [7]. Серед таких умов авторка виділяє впровадження спеціалізованих навчальних дисциплін, які не лише збагачують теоретичний багаж знань студента, а й формують практичну готовність застосовувати медіакомпетентності безпосередньо в роботі з дітьми в умовах закладу дошкільної освіти. Важливою умовою є визнання та врахування результатів неформальної та інформальної освіти, а також наскрізне інтегрування елементів медіаосвіти у зміст загальних та фахових дисциплін.

Окремі механізми формування медіакультури педагогів вищої школи через призму професійної діяльності висвітлено у науковій статті Г. Тимошенко [12]. Медіакультура викладача вищої школи, за визначенням авторки, є інтегративним показником його професійної зрілості, що реалізується через активне впровадження інноваційних ІКТ у навчальний процес та постійну самоосвіту.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на значний масив наукових напрацювань, цілісна система формування медіакультури майбутніх педагогів у вимірі цифровізації освіти залишається недостатньо розробленою. Авторський внесок полягає у теоретичному обґрунтуванні концептуальних засад підготовки вчителя як медіакультурної особистості, здатної забезпечити гуманітарну безпеку в цифровому освітньому середовищі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та уточнення концептуальних засад формування медіакультури здобувачів вищої освіти у сучасному цифровому середовищі ЗВО. Відповідно до поставленої мети було сформульовано наступні завдання:

- проаналізувати стан розроблення проблеми формування медіакультури майбутніх педагогів;
- уточнити сутність та складники поняття «медіакультура педагога»;
- визначити роль і нові функції вчителя як фасилітатора в сучасному медіапросторі;
- розробити структурно-логічну схему формування медіакультури здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах тотальної цифровізації всіх сфер життєдіяльності, що стала визначальною рисою ХХІ століття, особливої актуальності набуває питання формування медіакультури майбутнього педагога. Процеси глобалізації та стрімкий розвиток технологій зробили сприйняття світу значною мірою залежним від медіарепрезентацій, що вимагає від сучасного вчителя високого рівня професійної відповідальності та критичного мислення.

Сучасна медіаосвіта як фундамент підготовки фахівця охоплює вивчення всіх видів комунікацій – від друкованого слова до складних цифрових рухомих

зображень і звуків, що передаються за допомогою новітніх технологій. У цьому контексті медіаосвіта розглядається як невід’ємна частина освітнього процесу, спрямована на підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із системою мас-медіа. Це включає роботу як із традиційними каналами (преса, радіо, ТБ), так і з сучасними формами комп’ютерно-опосередкованої комунікації, Інтернетом та мобільними технологіями [5].

Особливої уваги потребує формування медіакультури саме студентської молоді – майбутніх педагогів. Як найбільш прогресивний прошарок суспільства, студенти використовують медіаресурси не лише для отримання спеціальних знань, а й для розширення світогляду через соціальну інформацію. В умовах цифровізації педагог має стати не просто споживачем контенту, а фасилітатором, здатним навчити учнів орієнтуватися в інформаційних потоках, розрізняти фейки та протидіяти маніпуляціям, що є запорукою національної та інформаційної безпеки.

Спираючись на ключові принципи медіаграмотності Джона Дж. Пангенте, важливо підкреслити, що в умовах цифровізації суспільства процес формування медіакультури майбутніх педагогів стає критично необхідним для професійної стійкості [13]. Розуміння того, що будь-який медіапродукт є лише сконструйованою реальністю, спонукає сучасну освіту до перегляду ролі вчителя: від простого транслятора знань він має перетворитися на фасилітатора, який допомагає учням розпізнавати ці конструкції та механізми їх створення. Оскільки медіа безпосередньо формують уявлення про світ, майбутній педагог повинен володіти навичками критичного аналізу, щоб не лише самому орієнтуватися в інформаційних потоках, а й виховувати у молоді автономність думки.

У цифрову епоху педагог має враховувати, що кожен учень сприймає інформацію крізь призму власного досвіду та культурних установок, що вимагає впровадження персоналізованих та адаптивних систем навчання. Водночас,

усвідомлення комерційної природи та ідеологічного забарвлення медіаповідомлень дозволяє майбутнім вчителям верифікувати джерела інформації та протидіяти дезінформації [15].

Таким чином, формування медіакультури студентів – майбутніх педагогів – має охоплювати як технологічну вправність у роботі з цифровими платформами, так і глибоке розуміння соціальних та політичних функцій медіа. У результаті це дозволить їм ефективно взаємодіяти з сучасною системою мас-медіа, використовуючи їхню естетичну форму та різноманітність типів для створення якісного, безпечного та надихаючого освітнього контенту.

Продовжуючи розгляд принципів Джона Дж. Пангенте в контексті українського освітнього простору, важливо зазначити, що медіаосвіта в Україні офіційно визнана невід’ємною частиною загального навчального процесу [14]. Вона спрямована на формування системної медіакультури суспільства та підготовку майбутнього фахівця до безпечної й ефективної взаємодії з інформаційним середовищем.

Фундаментом в українській освіті для цього процесу стала «Концепція впровадження медіаосвіти в Україні», яка враховує стрімкий розвиток інформаційних технологій та охоплює як традиційні, так і нові медіа [4]. Згідно з сучасними стандартами вищої школи, майбутній педагог має не просто володіти методами пошуку й обробки даних, а й вміти глибоко інтерпретувати та адаптувати інформацію відповідно до конкретної педагогічної мети.

В умовах глобалізації та тотальної цифровізації такий взаємозв’язок між медіаосвітою та професійною підготовкою стає ключовим елементом компетентності вчителя. Це потребує від ЗВО готовності до активного впровадження медіаосвітніх можливостей у навчальні плани та детального вивчення практичного зв’язку між програмними дисциплінами й медіакультурою майбутнього спеціаліста [6].

Реалізація цих стратегічних завдань у процесі підготовки майбутніх педагогів ґрунтується на низці засадничих принципів, що визначають зміст та вектор розвитку їхньої медіакультури. Зокрема, ключовим є особистісний соціально-психологічний підхід, який дозволяє адаптувати навчання до актуальних потреб і вікових особливостей студентів. Оскільки цифрова сфера змінюється динамічно, медіаосвіта передбачає постійне оновлення змісту та чітку орієнтацію на розвиток ІКТ, що забезпечує готовність майбутнього вчителя до роботи з новітніми медіаформатами.

Важливою складовою формування професійної ідентичності вчителя є пріоритет морально-етичних цінностей та повага до національних традицій. Медіакультура педагога має бути спрямована на захист людської гідності, протидію насильству в мережі та розвиток національної культури в глобальному цифровому просторі. Крім того, громадянська спрямованість та естетична обдарованість допомагають педагогу використовувати потенціал мистецтва для виховання критично мислячого та творчого громадянина. Нарешті, продуктивна мотивація стимулює студентів не лише споживати, а й створювати власний якісний медіапродукт [8].

Така комплексна підготовка відповідає пріоритетним напрямкам української освітньої політики, які передбачають впровадження медіаосвіти в усі ланки системи безперервної освіти: від дошкільних закладів до вищої школи та позашкільної діяльності. Саме наскрізний підхід забезпечує формування цілісного медіакультурного середовища, у якому майбутній вчитель стає ключовою фігурою інформаційного розвитку суспільства.

На основі проаналізованого матеріалу можна укласти структурно-логічну схему формування медіакультури майбутніх педагогів.

Рисунок 1

Структурно-логічна схема формування медіакультури майбутніх педагогів

Джерело: укладено авторами

Висновки. Узагальнення результатів теоретичного аналізу підтверджує, що в епоху тотальної цифровізації медіакультура педагога трансформувалася з вузькоспеціалізованої навички у фундаментальну професійну характеристику та

інструмент національної безпеки. Формування медіакультури майбутніх вчителів детерміноване вимогами часу та закріплене в українському законодавстві, що створює правове поле для підготовки фахівця, здатного критично рефлексувати цифрову реальність та гарантувати безпеку освітнього простору.

Представимо узагальнені рекомендації щодо формування медіакультури майбутніх вчителів. Адміністраціям ЗВО рекомендовано забезпечити наскрізну інтеграцію медіаосвітнього компонента у навчальні плани всіх педагогічних спеціальностей.

Професорсько-викладацькому складу необхідно змінити вектор навчання з пасивної «ретрансляції» теоретичних знань на практичну фасилітацію. У лекційні та практичні заняття слід активно впроваджувати кейс-методи, аналіз реальних медіазагроз та інструменти фактчекінгу. Важливо змістити акцент із суто технічного володіння гаджетами на розвиток у студентів критичного мислення, цифрової гігієни та морально-етичних цінностей.

У процесі практичної підготовки студентів варто застосовувати модульний підхід, орієнтований на створення власного якісного медіапродукту. Майбутні педагоги мають проходити через систему аналітичних та функціональних тренінгів, де вони навчаться деконструювати медіаповідомлення, розпізнавати приховані ідеологічні маніпуляції і водночас створювати безпечний, естетично оформлений та патріотично зорієнтований цифровий контент для майбутніх учнів.

У межах розвитку науково-методичної роботи ЗВО пропонується розробити та впровадити постійний моніторинг рівнів сформованості медіакультури майбутніх фахівців, що дозволить оперативно відстежувати нові інформаційні ризики цифрового середовища та гнучко адаптувати зміст самостійної роботи студентів, зокрема через механізми визнання результатів їхньої неформальної та інформальної освіти.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці цілісної методичної системи моніторингу рівнів сформованості медіакультури у здобувачів різних рівнів освіти та створенні авторських медіапродуктів для специфічних галузей педагогіки.

Список використаних джерел

1. Баришполець О. Т. Український словник медіакультури / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Київ : Міленіум, 2014. 196 с.
2. Державні стандарти вищої освіти України / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukraini/zatverdzeni-standarti-vishchoi-osviti> (дата звернення: 01.05.2026).
3. Колеснікова І. В. Розвиток медіакультури педагогів в умовах реформування освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 23, ч. 1. С. 153–157. URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/23/part_1/31.pdf (дата звернення: 01.05.2026).
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / Нац. акад. пед. наук України. Київ, 2016. 16 с.
5. Кравченко О. Педагогічні умови формування медіаграмотності майбутніх вчителів у сучасних закладах вищої освіти: обґрунтування проблеми. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 31, т. 3. С. 270–275.
6. Лисинюк М.В., Голобородько О.О. Медіакультура: сутнісні особливості і функції. *Питання культурології*. 2020. Вип. 36. С. 38–48.
7. Матішак М. В. Організаційно-педагогічні умови розвитку медіакультури майбутніх педагогів. *Педагогічний альманах*. 2022. Вип. 51. С. 105–112. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi51.358>.

8. Онкович Г. В. Медіадидактика вищої школи: український контекст. *Вища освіта України*. 2013. № 3. С. 80–87.
9. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 01.05.2026).
10. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 02.05.2026).
11. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 02.05.2026).
12. Тимошко Г. Формування медіакультури у професійній діяльності педагогів вищої школи. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2016. Вип. 133. С. 235–238. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1008/1057> (дата звернення: 02.05.2026).
13. Potter W. J. *Media Literacy*. Thousand Oaks ; London : Sage Publication, 2001. 423 p.
14. Canada's Key Concepts of Media Literacy by John Pungente : Center for Media Literacy. URL: <http://www.medialit.org/reading-room/canadas-key-concepts-media-literacy> (дата звернення: 05.05.2026).
15. Matvienko O., Popova L. Formation of transversal competences in the process of future primary school teachers' training. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2022. Vol. 9, no. 1. P. 227–236. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnu/article/view/6189/6497> (дата звернення: 02.05.2026).